

Pojkars läsning

Kåå Olsen, kultur-, biblioteks- och informationsvetare

Debatten om barns och ungdomars läsning har inte sällan genusmässiga förtecken. Det är inte bara barns läsning som diskuteras, utan pojkars och flickors. Kåå Olsen har i en masteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap analyserat debatten om läsning i kölvattnet av Litteraturutredningen. Hon finner att talet om problemen med pojkars läsning står i nära förbund med talet om den goda litteraturen – och manar till diskursbrott.

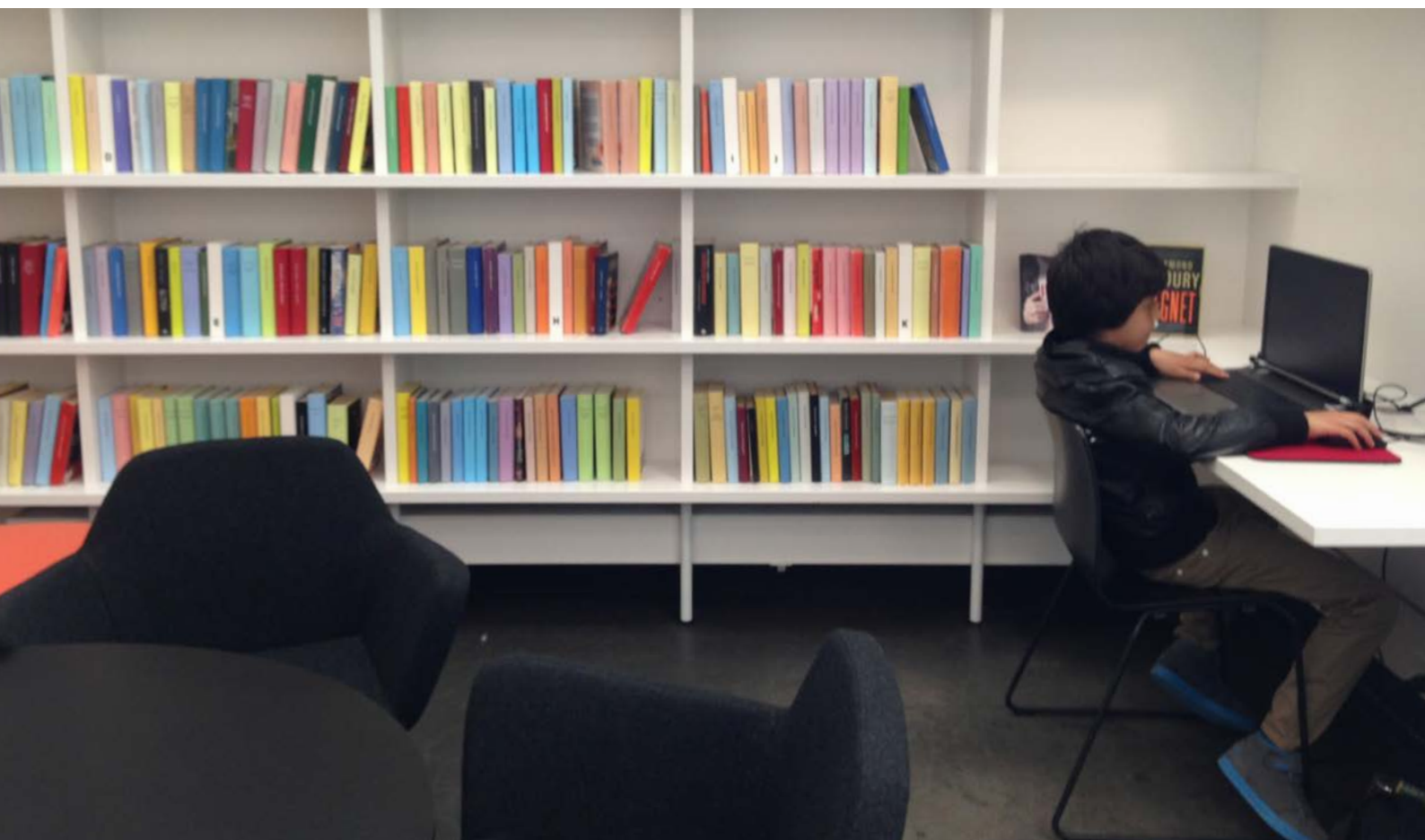
Pojkar, män, manlighet och pojkars och mäns läsning har varit på tapeten en del de senaste åren. Pojkar och män läser inte, påstås det ibland, eller så läser de, men de läser ”fel” saker. De väljer krigslitteratur framför skönlitteratur, författare av manligt kön framför författare av kvinnligt kön och fantasy och sci-fi i stället för mer verklighetsanknuten skönlitteratur, vilket betraktas som problematiskt. I skolan ska skillnaderna mellan pojkars och flickors skolresultat jämnas ut genom att

pojkar motiveras till skönlitterär läsning,¹ vilket tillsammans med det ofta förekommande begreppet ”antipluggkultur” bär budskapet att det är pojkarna själva – inte skolan – som bär ansvaret för sina skolprestationer och att pojkar kan räddas medelst fin skönlitteratur om de bara rättar sig i ledet.

Pojkarna halkar efter, det är sant, men ligger inte den egentliga räddningen kanske snarare i att vidga definitionen

¹ Sverige. Litteraturutredningen (2012). *Läsandets kultur: slutbetänkande*. SOU 2012:65, s. 72.

Foto: Andrea Hofmann

av "läsning" och släppa in även pojkars intressen och preferenser?

De föreställningar vi har och hur vi pratar om dem påverkar våra problemformuleringar och förhållningssätt. I konkreta termer: betraktar vi pojkar och pojkars läsning som något problematiskt, kommer vi att förhålla oss till pojkar och pojkars läsning och bemöta pojkar i enlighet med denna premis. Pojkarna kommer även att betrakta sig själva och sin läsning baserat på detta bemötande. Resultatet blir en ond, kontraproduktiv cirkel.

I min masteruppsats² undersökte jag samtalet om pojkar och pojkars läsning i Litteraturutredningen och den efterföljande medierapporteringen kring den och blottlade då två diskurser – "pojkdiskursen" och "litteraturdiskursen" – som är tätt sammanlänkade och stundvis överlappande. I pojkdiskursen konstrueras pojkar som problematiska, avståndstagande och ovilliga; inte sällan anses de själva bära ansvaret för sina skolprestationer. Pojkdiskursen lämnar heller inte något utrymme för olika sätt att "vara pojke" på, vilket leder till att högrepresterande pojkar osynliggörs. Denna diskurs är alltså sammanlänkad med och ibland överlappad av litteraturdiskursen, enligt vilken viss skönlitteratur konstrueras som fin och legitim, medan annan skönlitteratur (till exempel science fiction och fantasy) – och särskilt facklitteratur – konstrueras som illegitim.

Summan av delarna är förekomsten av en föreställning om att allt kommer att bli bra om pojkarna bara fogar sig och börjar läsa sådant "som räknas" – skönlitteratur. Inte sällan lyfts flickor fram som det goda exemplet, vilket ökar pressen på redan högrepresterande flickor och osynliggör flickor som underpresterar. Jag menar alltså att alla förlorar på upprätthållandet av dessa diskurser. Min uppfattning är också att diskurserna inte är begränsade till mitt empiriska material utan snarare är närvarande i såväl det offentliga som det akademiska samtalet.

För att lösa problemet menar jag att det krävs ett diskursbrott. Ett vidgat textbegrepp samt utrymme för fler litteraciteter och genrer kommer att leda till att fler får plats inom ramarna. Här har biblioteken – kanske främst skolbiblioteken – en möjlighet att gå i fronten och visa vägen. Rent konkret kan diskursen brytas genom att fler genrer släpps in i litteraturdiskussioner i allmänhet och i skolan i synnerhet, men

2 Olsen, K. (2013). *Pojkars problematiska läsning: en diskursanalys med utgångspunkt från Läsandets kultur (SOU 2012:65)*. Lund: Institutionen för kulturvetenskaper vid Lunds universitet. Tillgänglig: <http://www.lu.se/lup/publication/3807405>.

även genom att, utan pekpinna, prata med pojkar om deras läsning. Använd deras egna intressen och preferenser som ingång till läsning, betrakta läsning och kulturkonsumtion från pojkarnas eget perspektiv och var öppen för att även serietidningar och resultatbatter kan vara ett sätt att läsa. Pysel, teater, visualisering och samtal mellan läsare kan också vara en ingång till läsning och ett stöd för ovana läsare.

Ett diskursbrott skulle även kunna betraktas som ett feministiskt och klassmedvetet ställningstagande. I föreställningen om den goda boken finns underliggande normer kring kön, klass och etnicitet och dikotomin fin/populär litteratur kan även sammankopplas med andra dikotomier såsom män/kvinnor, arbete/fritid och offentligt/privat.³ Kort sagt skulle en kunna påstå att det finns paralleller mellan den goda boken och föreställningen om den vita medelklassmannen (tänk Nobelpriset och Svenska akademien). Från ett klassperspektiv kan synen på den goda litteraturen betraktas som en konstruktion av en bildad elit som, i egenskap av att den är bildad, från ett ovanifrånsperspektiv avgör vad alla andra kan, får och bör läsa (se till exempel Pierre Bourdieus resonemang kring "smak" och "distinktion").

Att bryta litteraturdiskursen skulle således även ge utrymme inte bara för pojkars läsning och litteraturpreferenser utan även för sådan kvinnligt kodad läsning som tidigare, och till viss del fortfarande, betraktas som lite sämre ("tantsnusk"; chick lit). Från ett hbtq-perspektiv bör diskursen definitivt brytas, eftersom det inom den rådande diskursen saknas möjligheten att definiera sig som något annat än antingen "flicka" eller "pojke". Resultatet av ett diskursbrott kan således inte bli annat än bra.

Litteraturtips

McKechnie, L. (2006). "'Spiderman Is Not for Babies' (Peter, 4 years): The 'Boys and Reading Problem' from the Perspective of the Boys Themselves". *Canadian Journal Of Information & Library Sciences*, 30 (1/2), p. 57-67.

Newkirk, T. (2002). *Misreading Masculinity: Boys, Literacy and Popular Culture*. Portsmouth, New Hampshire: Heinemann.

3 Lindsköld, L. (2010). "What's the 'Problem' Represented to be in the Swedish State Support to Fiction". Konferensbidrag presenterat på ICCPR2010: the Sixth International Conference on Cultural Policy Research, Jyväskylä, Finland, 24-17 augusti 2010. Tillgänglig: <http://bada.hb.se/handle/2320/6905>.

- 1 vår verksamhetsplan för
strålande barnverksamheter!

Aven publicerad i
globalarkivet.se

- Jaha?